

## ENTEĞRE RAPORLAMAYA EVRİLME SÜRECİ VE DURUM TESPİTİ – BİST ÖRNEĞİ

### *INTEGRATED REPORTING EVOLUTION PROCESS AND STATUS DETECTION – THE SAMPLE OF ISTANBUL STOCK EXCHANGE*

Ör. Gör. Dr. Mihriban COŞKUN ARSLAN\*

Arş. Gör. Oktay ÖZKAN\*\*

#### ÖZ

İşletmeler çevresel, sosyal ve yönetsel performans bilgilerini ilgili gruplara sürdürülebilir raporlar ile sunabilmektedir. Ancak bu raporlar işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetim faaliyetleri ile finansal performanslarını ve stratejilerini birleştirmekte yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple işletmelerin finansal ve finansal olmayan performansının açıklandığı ve gösterildiği Entegre Raporlama kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan işletmeler açısından Entegre Raporlama uygulamalarına ait durum tespiti yapılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda BIST Sürdürülebilirlik Endeksi içinde yer alan 29 işletmeye anket uygulaması yapılmıştır. İşletmelerin Entegre Raporlama ile ilgili Dünya genelinde gerçekleştirilen gelişmeleri takip ettikleri ve Entegre Raporlama uygulamasının kendileri için sağlayacağı faydaların farkında oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

**Anahtar Sözcükler:** Sürdürülebilirlik Raporu, Entegre Raporlama, Sürdürülebilirlik Endeksi

#### ABSTRACT

Businesses can present their environmental, social and managerial performance information to the relevant groups with sustainable reports. However, these reports are insufficient to combine the environmental, social and management activities of enterprises with their financial performance and strategies. This leads to the concept of Integrated Reporting, where financial and non-financial performance of businesses is explained and shown. In this study, it is aimed to determine the status of Integrated Reporting applications

\* Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü Öğretim Üyesi  
mihriban.arslan@gop.edu.tr

\*\* Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, oktay.ozkan@gop.edu.tr

in terms of the enterprises in BIST Sustainability Index. For this purpose, a questionnaire was applied to 29 enterprises within BIST Sustainability Index. Businesses have come to the conclusion that they are following developments around the world on Integrated Reporting and are aware of the benefits that the Integrated Reporting application will provide for them.

**Keywords:** Sustainability Report, Integrated Reporting, Sustainability Index

## 1. GİRİŞ

İşletmelerin sürdürülebilir kalkınma felsefesi dahilinde gerçekleştirmiş olduğu çalışmaların finansal tablolar içerisinde yer almaması bir takım tartışmaları gündeme getirmiştir. Bu tartışmaların gündemde olduğu tarihlerdeki mevcut finansal modeller, 1930 yılında o zamanın endüstriyel dünyası için geliştirilmiştir. Bu modeller genellikle işletmelerin geçmişlerine dönük performansları hakkında bilgiler içerdiğinden dolayı, gelişen karar alma mekanizmaları için işletmelerle ilgili yeterli bilgi sunmakta yetersiz kalmıştır. Adil ve etkin bir piyasa için işletmelerin finansal durumunun doğru bir şekilde gösterildiği, yüksek kaliteli ve şeffaf raporlar gerekmektedir. World Federation of Exchange'e göre Eylül 2016'da dünya genelinde borsaya kayıtlı 50.934 işletme bulunmaktadır. Bu işletmeler tarafından çok büyük miktarlardaki finansal, doğal ve insani kaynaklarının kontrol edildiği göz önüne alınırsa, çalışanlar, hükümet, yatırımcılar, müşteriler, tedarikçiler, sendikalar ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan paydaşların işletmeler hakkında doğru bilgiye sahip olabilmeleri hayati öneme sahiptir.

Yatırımcıların, yöneticilerin ve diğer paydaşların, bir işletmede değer yaratan faktörlerin zaman içerisinde entelektüel sermaye, insan sermayesi, çevresel, sosyal ve yönetim konularını içeren bilanço içi veya dışı maddi olmayan duran varlıklardan oluştuğunu anlamaya başlamaları ile birlikte finansal raporlamanın bu durumu yansıtmadığı ve değişmesi gerektiği üzerine bir takım tartışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Çünkü 1975 yılında işletmelerin değer yaratan faktörleri içerisinde fiziksel ve finansal varlıkların oranını %83 iken bu oran zaman içerisinde azalarak 2009 yılında %19'lara kadar gerilemiştir (IIRC, 2011: 4). Zaman içerisinde finansal ve finansal olmayan raporların sayısındaki artış bilgi kullanıcıları için içinden çıkılmaz bir hal almaya başlamıştır (Kaya, 2015: 113). Bu durum sonucunda, işletmeler tarafından gerçekleştirilen sürdürülebilirlik, kurumsal sorumluluk, vatandaşlık, çevresel, sosyal

ve yönetim, üçlü alt çizgi veya kurumsal sosyal sorumluluk şeklindeki raporları yayınlayan işletme sayısında artış meydana gelmiştir.

Bu çalışmada; işletmenin yönetsel, çevresel ve sosyal faaliyetlerinin ekonomik performanslarına olan etkilerinin, iç ve dış paydaşlara karşı sorumlulukların yerine getirilmesi amacıyla, ölçülmesi ve açıklanması için kullanılan Sürdürülebilirlik Raporu kavramının gelişim süreci ilk olarak açıklanmıştır. Daha sonra, finansal ve finansal olmayan raporların tek bir rapor altında ele alınmasını sağlayan Entegre Raporlama'ya geçiş süreci detaylandırılmıştır. Çalışmanın uygulama bölümünde ise Sürdürülebilirlik Raporları'ndan Entegre Raporlama'ya evrilme sürecinde, BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan işletmeler açısından entegre raporlama uygulamalarının durum tespiti gerçekleştirilmiştir.

## 2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARINDAN ENTEGRE RAPORLAMAYA EVRİLME SÜRECİ

Sanayi Devrimi'nden sonra sürekli bir şekilde artan çevresel sorunlar, 1950 yılından itibaren Dünya üzerindeki bütün canlıların yaşamlarını tehdit etmeye başlayan bir unsur olarak görülmeye başlanmıştır. Üreticilerin kârlarını, tüketicilerin faydalarını en üst seviyeye çıkarma çabaları, en az maliyet kullanımı konusunda bir yarışa dönüşmüş ve organizasyonlar sınırsız olarak gördükleri doğal kaynakları hızlı bir şekilde tüketmeye başlamışlardır. Sanayileşmenin yanı sıra Dünya nüfusunun hızlı bir şekilde artması, çarpık kentleşme, teknolojinin bilinçsizce kullanılması, verimli arazilerin tahribatı şeklindeki etmenler de çevresel sorunların ortaya çıkmasında önemli birer etmen olarak yerlerini almışlardır.

Küresel ısınma, iklimlerdeki değişiklikler, ozon tabakasındaki incelme, asit yağmurlarındaki artış, biyolojik çeşitlilikteki hızlı azalış, geniş ölçekli radyoaktif kirlenmeler ve ortaya çıkarmış olduğu bir takım hastalıklar, verimli arazilerin çölleşmesi şeklinde ortaya çıkan etmenler, çevresel sorunların küresel bir boyuta ulaştığının göstergeleri olarak kabul edilmiştir. 1970 yılına yaklaşırken, çevresel sorunların küresel bir boyut kazanması neticesinde, çoğunluğunu öğrenci hareketleri oluşturan bir takım eylemler tüm Dünya genelinde gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Gerçekleştirilen bu eylemler bilim dünyasını çevre ile ilgili çalışmalar gerçekleştirme gereksinimine itmiş ve bu alanla ilgili bilimsel çalışmalar yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır.

Çevresel sorunların ulaşmış olduğu boyutları göstermek için Roma Kulübü tarafından “Büyümenin Ekonomik Sınırları” isimli bir rapor hazırlanmış ve bu rapor 1972 yılında Stockholm Konferansı ile birlikte Dünya kamuoyu ile paylaşılmıştır (Ertürk, 2009: 144-279; Tuna, 2006: 32-96; Görmez, 2010: 1-70). Bu konferans küresel ölçekte çevre ile ilgili olarak gerçekleştirilen ilk önemli adım olarak kabul edilmiştir (Keleş vd. 2009: 442). Sürdürülebilir Kalkınma kavramı ilk olarak bu konferansta gündeme getirilmiştir (BİST: 13).

1983 yılında Bruntland’ın başkanlığını yaptığı “Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu” kurulmuş ve bu komisyon, gerçekleştirmiş olduğu çalışmalar neticesinde 1987 yılında “Ortak Geleceğimiz” isimli bir rapor hazırlamıştır. Bu raporun ana temasını Sürdürülebilir Kalkınma kavramı oluşturmuş ve raporda Sürdürülebilir Kalkınma kavramı “bugünkü ihtiyaçları, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağını ortadan kaldırmaksızın karşılayan kalkınma” şeklinde tanımlanmıştır (Ertürk, 2009:330). Bu gelişmeler neticesinde çevresel sorunları önlemek için çevresel sorunların en temel kaynaklarından olan işletmeler çevre ile ilgili olarak bir takım faaliyetler gerçekleştirmeye başlamışlardır ki bu da kurumsal sürdürülebilirliği gündeme getirmiştir.

Kurumsal Sürdürülebilirlik, işletmelerde uzun vadede değer oluşturmak amacıyla, ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin kurumsal yönetim ilkeleri ile beraber işletme faaliyetlerine adapte edilmesi ve oluşabilecek risklerin yönetilmesi olarak tanımlanabilir (Senal and Ateş, 2012:85). Ekonomik Kalkınma’nın yerini Sürdürülebilir Kalkınma’ya bırakması ile birlikte Kurumsal Sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasının gereği olarak; işletmeler de faaliyetlerine bu kavramların gereklerini dikkate alarak yön vermeye başlamışlardır.

Borsaya kayıtlı işletmelerin hazırlamak ile yükümlü olduğu yıllık finansal raporlar, işletmelerin uzun dönem finansal durumunun resminin belirlendiği finansal olmayan performans bilgilerini içermediğinden gerçek ve adil bir şekilde işletmelerin durumunu yansıtamamaktadır. Bu durum Kurumsal Sürdürülebilirlik ile ters düşmektedir. Ortaya çıkan bu durumun düzeltilmesi amacıyla Sürdürülebilirlik Raporları hazırlanmaktadır. Sürdürülebilirlik Raporlaması, işletmenin yönetsel, çevresel ve sosyal faaliyetlerinin ekonomik performanslarına olan etkilerinin, iç ve dış paydaşlara karşı sorumlulukların yerine getirilmesi amacıyla, ölçülmesi ve açıklanmasıdır. Bu raporlarla birlikte işletmeler kendi çevresel, sosyal ve yönetsel performans bilgilerini ilgili gruplara suna-

bilmektedir. Ancak 1997 yılına kadar, Sürdürülebilir Kalkınma gereği faaliyetlerini gerçekleştiren işletmelerin; faaliyetlerini ilgili gruplara aktarabilmelerini sağlayan Sürdürülebilirlik Raporları'nda yer alan düzenlemeler ile ilgili açıklamalar, finansal raporların hazırlanmasındaki gibi net olarak bulunmamaktaydı. Bu tarihte, Birleşmiş Milletler Çevre Programı desteği ile kurulan Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative, GRI) tarafından yayınlanan Sürdürülebilir Raporlama Rehberi, sürdürülebilirlikte önemli bir kilometre taşı olarak görülmektedir (Eccles ve Saltzman, 2011: 57-58; BİST: 13-15; Sulkowski ve Waddock, 2013: 1061; Krzus, 2011: 274; <http://www.world-exchanges.org/home/index.php/statistics/monthly-reports> Erişim Tarihi: 26.10.2016). Bu rehber işletmelerin Sürdürülebilirlik Raporları'nı hazırlamalarında Dünya'da kabul görmüş bir çerçevedir. Sürdürülebilir Kalkınma'dan Sürdürülebilirlik Raporlama'sına geçiş sürecinde Dünya'da kilometre taşı olarak kabul edilebilecek olaylar kronolojik olarak Tablo 1'de yer almaktadır.

**Tablo 1. Sürdürülebilirlik Raporlama Geçiş Sürecindeki Kilometre Taşları**

| Kilometre Taşları                                             | Açıklama                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1972 – Büyümenin Sınırları                                    | Roma Kulübü tarafından dönemin entelektüellerine hazırlatılan raporda; ekonomik kalkınmanın doğal çevreye olumsuz etkileri vurgulanmıştır. Bu bağlamda, kalkınma ve çevre sorunlarını bir arada inceleyen ilk rapor “Büyümenin Sınırları” olmuştur.                                    |
| 1972 - Stokholm Konferansı: İnsan Çevresi                     | Sürdürülebilir Kalkınma kavramının uluslararası bir platformda temelleri atılmıştır. Konferansın sonunda Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) kurulmuştur. Ayrıca, 5 Haziran'ın Birleşmiş Milletler (BM) Çevre Günü olarak kabul edildiği ile ilgili bir bildirge yayınlanmıştır. |
| 1976 - Kanada - “BM İnsan Yerleşimleri Konferansı- Habitat I” | Gelişmekte olan ülkelerde kentleşme ve konut sorunları üzerinde durulmuş ve uluslararası işbirlikleri ile çözümlere yer verilmiştir.                                                                                                                                                   |
| 1980 – Dünya Koruma Stratejisi                                | BM Çevre Programı tarafından, toplumda sürdürülebilirliğe ulaşmanın koruma ve geliştirme düşüncesi ile birlikte değerlendirilmesinin gerekliliği çerçevesinde yayınlanmıştır.                                                                                                          |
| 1983 – Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu                      | BM tarafından, Gro Harlem Brundtland başkanlığında kurulmuştur. Komisyon, dört yıl boyunca dünyadaki ekonomik kalkınma ve çevre konularını incelemiş ve raporlamıştır.                                                                                                                 |

|                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1987 - Brundtland Raporu: Ortak Geleceğimiz                           | BM Genel Kurulu'na sunulan raporda Sürdürülebilir Kalkınma kavramı; günümüz ihtiyaçlarının, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılama imkanlarından fedakarlık yapmaksızın karşılanabilmesi süreci, olarak tanımlanmıştır. Bu tanım ile “Sürdürülebilir Kalkınma” ilk kez resmi olarak kavramsal bir çerçeveye oturtulmuştur.              |
| 1992 – Rio Zirvesi – Yeryüzü Zirvesi                                  | Sürdürülebilir Kalkınma kavramının kapsamı bu zirve ile oldukça genişlemiş ve birçok disiplinde kullanılır hale gelmiştir. Zirvede beş önemli belge kabul edilmiştir: Rio Çevre ve Kalkınma Deklarasyonu, Gündem 21, Ormanlar Üzerine İlkeler Beyanatı, İklimsel Değişim Üzerine Çerçeve Konvansiyonu ve Biyolojik Çeşitlilik Konvansiyonu. |
| 1993 - Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu kuruluşu | Yeryüzü zirvesinde kabul edilen ilke ve kuralların uygulanması için kurulan komisyon ayrıca gündem 21’ in uygulamalarına yönelik gelişmeleri incelemiştir.                                                                                                                                                                                  |
| 1995 - Kahire “Nüfus ve Kalkınma Konferansı”                          | Sürdürülebilir Kalkınma kavramı nüfus kavramı ile birlikte yakın ilişki kurularak bu konferansta değerlendirilmiştir.                                                                                                                                                                                                                       |
| 1996 – İstanbul “BM İnsan Yerleşimleri Konferansı–Habitat II”         | Sürdürülebilir Kalkınma kavramı insan yerleşimlerini daha güvenli, sağlıklı, yaşanabilir ve üretken hale getirebilmek adına yerel yönetimlerle işbirliği yapılmasını içine alarak değerlendirilmiştir.                                                                                                                                      |
| 1997 - New York - Rio+5 toplantısı                                    | 1992’de gerçekleştirilen “Rio Zirvesi”nde alınan kararların değerlendirmesi yapılmış ve ülkelerin sürdürülebilir kalkınmaları için ulusal stratejiler oluşturulmuştur.                                                                                                                                                                      |
| 1997 – Kyoto Protokolü                                                | BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi oluşturulmuştur. Sözleşmeye taraf olan ülkeler karbondioksit, metan, kloroflorokarbon ve asit oksit gibi gazların emisyonlarının azaltılması için belli yükümlülükleri yerine getirmeleri hususunda taahhütler vermişlerdir.                                                                        |
| 1997 - Küresel Raporlama Girişimi                                     | Sürdürülebilirlik raporlaması rehberleri geliştirmek amacıyla küresel ölçekte çalışan bir organizasyon olarak kurulmuştur. Yapılan çalışmalar sonrasında 2000 yılında ilk sürdürülebilirlik rehberi “G1” adıyla yayınlanmıştır.                                                                                                             |
| 2000 - BM Küresel İlkeler Sözleşmesi                                  | Küresel kalkınmada ortak bir kültür oluşturmak için insan hakları, çalışma koşulları, çevre koruma ve yolsuzlukla mücadele başlıklarında 10 temel prensip belirlenmiştir.                                                                                                                                                                   |

|                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-----------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2001 - İstanbul+5 toplantısı                              | 1997 yılında New York'ta düzenlenen toplantıda alınan kararlar ve bu kararlara ait uygulamalar konusunda geline noktaların değerlendirilmesi yapılmıştır. Aynı zamanda “Yeni Binyılda Şehirler ve Diğer İnsan Yerleşimleri Deklarasyonu” kabul edilmiştir.                                                                                                         |
| 2002 - Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi | 1992 yılında Rio’da yapılan “Yeryüzü Zirvesi”nde alınan kararlara ait uygulama süreçlerine ilişkin genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu konferansta somut projeler tartışılmış ve “Eylem Planı” ve “Johannesburg Bildirgesi” isimli uluslararası iki temel belge kabul edilmiştir. Ayrıca G2 ismi ile yeni bir rehber yayınlanmıştır.                           |
| 2005 - BM Sorumlu Yatırım İlkeleri                        | BM Genel Sekreteri tarafından 12 ülkeden 20 kurumsal yatırımcının temsilcileri bir araya getirilerek Sorumlu Yatırım İlkeleri (SYI) geliştirilmiştir. Bu ilkeler; çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konularına ilişkin konuların yatırım analizlerinde kullanılması için oluşturulmuştur.                                                                       |
| 2006 – G3 Rehberi                                         | Küresel Raporlama Girişimi tarafından akademisyenler, sanayi temsilcileri, bazı sivil toplum kuruluşları yöneticileri ve hükümet temsilcilerinden oluşan üç bini aşkın üye bir araya getirilerek G3 Rehberi hazırlanmıştır.                                                                                                                                        |
| 2009 - Sürdürülebilir Borsalar Girişimi                   | BM tarafından, borsaların çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim başlıklarında paydaşların işbirlikleri çerçevesinde şeffaflık, sürdürülebilirlik ve performans artırılması konularında çözümler geliştiren bir girişim olarak desteklenmiştir.                                                                                                                      |
| 2011 – G3.1 Rehberi                                       | Küresel Raporlama Girişimi tarafından hazırlanan G3 Rehberi; cinsiyet, insan hakları ve toplum konularını da dikkate alınarak genişletilmiş ve güncellenmiştir.                                                                                                                                                                                                    |
| 2012 – Rio+20 Zirvesi                                     | 1992 yılında yapılan Rio Zirvesi’nin 20. yılında düzenlenmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma kavramının gerçekleştirilebilmesi için ekonomik, sosyal ve çevresel etkenlerin uyumunun sağlanması ve tüm kesimlerin bu süreçte etkin rol oynamaları gerektiği konularına vurgu yapılmıştır. Konferans sonunda “İstedğimiz Gelecek” adlı sonuç bildirgesi yayınlanmıştır. |
| 2013 – G4 Rehberi                                         | Küresel Raporlama Girişimi tarafından en güncel sürdürülebilirlik rehberi olan G4 hazırlanmış ve yayınlanmıştır. 2015 yılı itibarıyla de bu rehberin uygulanmasına karar verilmiştir.                                                                                                                                                                              |

Sürdürülebilirlik ile ilgili tüm gelişmelere rağmen, çıkarılan Sürdürülebilirlik Raporları, işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetim faaliyetleri ile finansal performanslarını ve stratejilerini birleştirmekte yetersiz kalmıştır. Bu durum, analistleri ve yatırımcıları kurumsal performans değerlendirme çalışmaları sırasında Sürdürülebilirlik Raporları'ndan faydalanmama eğilimi içerisine itmiştir (Krzus, 2011: 274). 2009 yılında, araştırmacılar ve uygulayıcılar ayrı bir şekilde hazırlanan finansal ve finansal olmayan raporların tek bir rapor altında ele alınmasını tartışmaya başlamışlardır (Ott, 2016: 14). Bu gelişmeler neticesinde işletmelerin finansal ve finansal olmayan performansının bir arada açıklandığı ve gösterildiği Tek Belge olarak da adlandırılan Entegre Raporlama (Eccles and Saltzman, 2011: 7) kavramı ortaya çıkmıştır (Kaya ve Türegün, 2014: 359).

### 3. ENTEGRE RAPORLAMA

2 Ağustos 2010 yılında Sürdürülebilirlik İçin Muhasebe (Accounting for Sustainability-A4S) ve Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative- GRI) ortaklığında Uluslararası Entegre Raporlama Komitesi (International Integrated Reporting Council-IIRC) kurulmuştur. Bu kuruluşun amacı, yatırımcıların, işletmelerin uzun dönem beklentilerini değerlendirebilmeleri için ihtiyaç duydukları finansal, çevresel, sosyal ve yönetsel bilgilerin işletmeler tarafından entegre bir format içerisinde nasıl gerçekleştirilebileceği konusunda işletmelere yol gösteren bir çerçeve oluşturmaktır.

Entegre Raporlama ile ilgili bir diğer önemli kuruluş ise 2010 yılında kurulan Güney Afrika Entegre Raporlama Komitesi (Integrated Reporting Committee of South Africa-IRCSA)'dır. Entegre Raporlama konusunda en öncü ülke olan Güney Afrika'da IIRC'nin kurulmasından önce, Güney Afrika'daki işletmelerin Entegre Rapor hazırlamalarını öneren King Report on Governance (King III) yayınlanmıştır. Bu raporu baz alan Güney Afrika, Johannesburg Borsası'nda yer alan işletmelere 1 Mart 2010 tarihinde Entegre Raporlama uygulamasını zorunlu hale getirmiştir (Ott, 2016: 6-10; Morros, 2016: 337). Günümüzde de Entegre Raporlama uygulamasının tek zorunlu olduğu ülke Güney Afrika'dır.

IIRC, Entegre Raporlama ile ilgili çerçeveyi hazırlamak amacıyla, 12 Eylül 2011 tarihinde "Towards Integrated Reporting-Communicating Value in the 21st Century" isimli bir yayın hazırlamış ve bütün ilgi gruplarından bu

yayınla ilgili öneriler toplamıştır. 200’den fazla öneriyi inceleyen IIRC, 11 Temmuz 2012 tarihinde taslak bir çerçeve hazırlayarak, işletmeler tarafından bu taslağın geçerliliğini ve uygulanabilirliğini değerlendirmelerini istemiştir. IIRC ayrıca 26 Ekim 2011 tarihinde değişik ülke ve endüstride faaliyet gösteren 40’den fazla işletme ile Entegre Raporlama’nın uygulanabilirliğini değerlendirmek için pilot program başlatmıştır. Zaman içerisinde pilot programına katılan işletme sayısında artış meydana gelmiştir. Türkiye’de faaliyet gösteren Garanti Bankası ve Çimsa da pilot programa katılan işletmeler arasında yer almıştır (Busco vd. 2014: 25). IIRC 4 Ekim 2012 tarihinde işletmelerin ve diğer organizasyonların kendi Entegre Raporları’nı hazırlayabilmeleri için halka açık bir şekilde Entegre Rapor Uygulamaları Veri Tabanı’nı açmıştır. Bu gelişmeler neticesinde 9 Aralık 2013 tarihinde Entegre Raporlama Temel Çerçevesi IIRC tarafından oluşturulmuştur (Ott, 2016: 11-13).

IIRC, bütün organizasyonların Entegre Raporlama Temel Çerçevesi’ni kullanabileceğini vurgulamaktadır. Organizasyonlar, bu çerçeveyi Entegre Raporlama için bir şablon olarak görmemelidir. Çerçeve, kural temelli bir yaklaşım değil, prensip temelli bir yaklaşımdır. Bunun sebebi, organizasyonların çerçevenin sunmuş olduğu prensiplerle kendi yapılarına en uygun olan Entegre Raporlama yöntemini belirleyebilmelerini gerçekleştirmektir (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 49). Çerçevede, stratejik odak ve geleceğe yönelim, bilgiler arası bağlantı, paydaşlarla ilişkiler, önemlilik, kısa ve öz olma, güvenilirlik ve eksiksizlik, tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik başlıklarından ve ayrıntılı açıklamalarından oluşan “kılavuz ilkeleri” ve birbiriyle bağıntılı olan ve birbirlerini dışlamayan kurumsal genel görünüm ve dış çevre, kurumsal yönetim, iş modeli, riskler ve fırsatlar, strateji ve kaynak aktarımı, performans, genel görünüş, sunumun temeli başlıklarından ve ayrıntılı açıklamalarından oluşan “içerik öğeleri” yer almaktadır (IIRC, 2013: 5).

İlgi gruplarının, işletmelerin finansal ve sürdürülebilirlik performansları arasındaki ilişkilerin nedenlerini ve etkilerini daha iyi bir şekilde anlayabilmelerini sağlayan Entegre Raporlama (Krzus, 2011: 271) IIRC tarafından “bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bildirilmesidir” şeklinde tanımlanmıştır (IIRC, 2013: 7).

Entegre Raporlama, Sürdürülebilirlik Raporları'nda yer alan bilgilerle finansal raporlarda yer alan bilgilerin tek bir raporda toplanması anlamına gelmemektedir. Entegre Raporlama, finansal ve finansal olmayan bilgilerin hem birbirleri ile hem de ilgili organizasyonun kuruluş stratejisi ile ilişkisini kurmakta ve oluşturulan değere ne şekilde bir katkı gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır (Aras ve Sarioğlu, 2015: 44).

Finansal ve finansal olmayan bilgileri bir araya getirerek, işletmenin değer yaratma ve bu değeri kısa, orta ve uzun vadede devam ettirebilme yeteneğini yansıtan Entegre Raporlama (Balashova vd. 2015: 21) kavramının kuruluşlara faydaları aşağıdaki gibidir.

- Kuruluşun, kaynak dağıtımı ile ilgili daha iyi kararlar almasını sağlar ve bu sayede kaynak etkinliğini ve verimliliğini artırır.
- Kuruluşun risk yönetimini geliştirir.
- Yatırımcı ihtiyaçlarına daha uygun bilgi raporlamasını sağlar.
- Kısa ve öz bir şekilde hazırlanacağı için bilgi kalabalığını azaltır.
- Çalışanların kuruluşa bağlılığını artırır.
- Kuruluşun, riskleri ve fırsatları daha doğru bir şekilde değerlendirebilmesini sağlar.
- İç ve dış paydaşlarla etkileşim içerisinde kuruluş stratejisinin oluşturulmasını sağlar ve bu sayede kuruluşun itibar riskini azaltır, marka değerini artırır.
- Kuruluşun, finansal performansı ile finansal olmayan performansının karşılıklı olarak nasıl bir etkileşim içerisinde olduğunu anlamasını sağlar.
- Kuruluşun şeffaflığını artırır.
- Kuruluşun, kısa süreli planlardan ziyade uzun vadeli planlara odaklanmasını sağlar.
- Kuruluştaki bölümler arasındaki işbirliğini artırır.
- Kuruluştaki yenilikçi bir anlayışın oluşmasını ve gelişmesini sağlar.
- Kuruluşun paydaş beklentilerini daha iyi bir şekilde anlamasını sağlar.
- Kuruluşun karar alma süreçlerine, sürdürülebilirlik ile ilgili konuların entegrasyonunu sağlar.
- Bilgiye ulaşımı kolaylaştırır.
- Formalite ve kurallara olan aşırı bağlılığı azaltır.

- Yatırımcılar ve diğer paydaşların kuruluşa olan güveninin artması ve onlarla iletişimin güçlenmesini sağlar.
- İş süreçlerinin etkinliği sağlar.
- Uluslararası düzenlemelere uyumu kolaylaştırır.
- İş modellerinin daha iyi anlaşılmasını sağlar (Balashova vd. 2015: 26; Singh vd. 2012: 83; Eccles ve Saltzman, 2011: 59; Krzus, 2011: 275; Aras ve Sarioğlu, 2015: 46; Kaya, 2015: 123-124; IIRC, 2011: 21).

Türkiye’de Entegre Raporlama ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda Prof. Dr. Güler ARAS başkanlığında 2016 yılında Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) kurulmuştur. ERTA’nın amacı, entegre düşünme ve Entegre Raporlama ile ilgili ulusal çerçevede farkındalığı artırmak, ulusal kurumların mevcut kapasitelerini geliştirmek ve Entegre Raporlama uygulamalarından başarılı olanların ilgili taraflarla paylaşılmasını sağlamaktır. Ayrıca ERTA, ulusal ve uluslararası çerçevede özel ve kamu sektörü ile akademik ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirlikleri gerçekleştirerek, entegre düşünme ve Entegre Raporlama kavramlarının tüm kurum ve kuruluşlarda yaygın bir şekilde kullanılmasına katkı sağlamayı da amaçlamaktadır (<http://www.entegreraporlamatr.org/tr/>; Erişim Tarihi: 20.02.2017).

Türkiye’de ilk Entegre Raporlama, bir sivil toplum kuruluşu olan Argüden Yönetişim Akademisi tarafından 2015 yılında yayınlanmıştır. Bu rapor, IIRC tarafından oluşturulan ve Uluslararası Entegre Raporlama (International Integrated Reporting-IIR) bünyesinde yer alan temel kavramlar ve prensipler doğrultusunda hazırlanmıştır. Türkiye’de yerleşik bir kurum tarafından hazırlanan ilk rapor olma özelliğine sahip olan bu raporun hazırlanma amacı, özellikle kâr amacı gütmeyen kuruluşlara örnek teşkil etmek ve ilgili tarafları Entegre Raporlama’dan faydalanmak için cesaretlendirmektir (<http://argudenacademy.org/>; Erişim Tarihi: 20.02.2017).

#### 4. LİTERATÜR TARAMASI

Entegre Raporlama ile ilgili ulusal ve uluslararası literatürde yapılan tarama sonucunda bazı çalışmalara ait bilgiler aşağıdaki gibidir.

Singh vd. (2012) çalışmalarında, organizasyonların sürdürülebilirliğinin saplanması Entegre Raporlama’sının önemini genel olarak açıklamaya çalışmışlardır. Ayrıca gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki işletmelerin Entegre Raporlama konusuna verdikleri önem düzeyleri arasındaki fark incelen-

miştir. Gerçekleştirilen ampirik çalışma sonucunda, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki işletmelerin Entegre Raporlama uygulaması ile ilgili olarak aynı seviyede istekli oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Abeysekera (2013) çalışmasında, Entegre Raporlama'nın ana hatlarını göstermekte ve organizasyonlarda kullanılmak üzere örnek bir Entegre Raporlama şablonu önermektedir.

Churet vd. (2013) çalışmalarında, RobecoSAM isimli yatırım uzmanının hazırlamış olduğu Entegre Raporlama veri tabanında yer alan 2011-2012 yılları arasındaki verileri kullanarak Entegre Raporlama ile yönetim kalitesi ve finansal performans arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Yazarlar Entegre Raporlaması uygulayan işletme sayısının az olmasına rağmen bu sayının gittikçe arttığını vurgulamaktadırlar. Gerçekleştirilen analizler sonucunda, Entegre Raporlama ile yönetim kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu, bu anlamlı ilişkinin Entegre Raporlama ile finansal performans arasında bulunmadığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Kaya ve Türegün (2014) çalışmalarında, Entegre Raporlama uygulamasının Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) üzerinde oluşturacağı olumlu etkiler üzerinde durmaktadır. Entegre Raporlama uygulamaları ile ilgili olarak KOBİ'lerin farkındalıklarının artırılması ve KOBİ'lere bu konu ile ilgili eğitimler verilmesi gereklilikleri vurgulanmış ve bu sayede KOBİ'lerin maliyet etkinlikleri, şeffaflıkları, yönetsel, stratejik, ekonomik, sosyal ve çevresel konularda bilgileri artırılabilceği sonuçları üzerinde durmuşlardır.

Turturea (2015) çalışmasında, Entegre Raporlama'nın ilk uygulayıcılarından olan Danimarka'da sağlık hizmeti sektöründe yer alan Novo Nordisk işletmesinin finansal performansı ve hisse senedi fiyatı üzerinde Entegre Raporları'nın etkisini belirlemeye çalışmıştır. Novo Nordisk işletmesinin 1993-2003 yılları arasında yayınlamış olduğu çeşitli sürdürülebilir raporlarının, işletmenin finansal performansına ve hisse senedi fiyatına olumlu etki yapmadığı, buna karşın 2004-2014 arasında yayınlamış olduğu Entegre Raporları'nın, işletmenin ilgili yıllar arasındaki finansal performansına ve hisse senedi fiyatına olumlu etki yaptığı ve Entegre Raporlama'nın işletmelerin daha yüksek performans gerçekleştirmelerine yardımcı olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Balashova vd. (2015) çalışmalarında, Entegre Raporlama ile ilgili uluslararası modern standartları ve Entegre Raporlama'sı gerçekleştiren işletmelerin yıllık Entegre Raporları'nı incelemişlerdir. Gerçekleştirdikleri incelemeler

sonucunda, Rusya’da tarım sektöründe faaliyet gösteren işletmelere, orta vadede kaliteli bir Entegre Rapor hazırlayabilmeleri için yol haritası ve bir takım uygulanması gereken ilkeler önerilmektedir.

Topcu ve Korkmaz (2015) çalışmalarında, Entegre Raporlama’yı kavramsal bir boyutta incelemişlerdir. Entegre Raporlama’nın tanımı, ana prensipleri ve içeriği, faydaları, gelişim süreci, amacı, kapsamı ve diğer raporlama türleri ile ilişkisi üzerinde durmuşlardır.

Havlova (2015) çalışmasında, IIRC tarafından oluşturulan pilot programa katılan işletmelerin yayınlamış oldukları raporları analiz etmiştir. Programa katılan 48 işletmenin 2010-2014 yılları arasında yayınlamış oldukları raporları web sitelerinden elde ederek gerçekleştirmiş olduğu ampirik çalışma sonucunda, Entegre Raporlama uygulamasının bilgi teknolojileri kullanımını artırdığı ve sunulan raporların sayısını azalttığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Kaya (2015) çalışmasında, Entegre Raporlama’nın ortaya çıkış nedenleri, tanımı, hazırlanma ilkeleri, denetim mekanizması, diğer raporlama türleri ile arasındaki farklılıklar, işletmelere ve paydaşlara sağlayacağı faydalar ile dünya uygulamaları üzerinde durmuştur.

Bernardi ve Stark (2015) çalışmalarında, Entegre Raporlama uygulamasının zorunlu olduğu Güney Afrika’daki 40 işletmenin 2008-2012 yılları arasındaki bilgilerini kullanarak Entegre Raporlamanın etkisini belirlemeye çalışmışlardır. Örneklemdeki 40 işletmenin çevresel, sosyal ve yönetsel raporlama puanları ile ilgili verileri Bloomberg veri tabanından, hisse başına fiyat bilgilerini IBES veri tabanından ve toplam varlıklar, toplam kaynaklar, net gelir şeklindeki muhasebe değişkenler ile ilgili bilgileri Compustat Global veri tabanından elde etmişlerdir. Gerçekleştirmiş oldukları analizler neticesinde Entegre Raporlama uygulamasının her sektörde olmasa da bazı sektörlerde işletmelerin performansında bir artış sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Dumitru ve Jinga (2015) çalışmalarında, Japonya’da faaliyet gösteren Takeda Pharmaceutical Company işletmesinin 2006-2015 yılları arasındaki Entegre Raporlama uygulamalarını vaka analizi yöntemi ile analiz etmeye çalışmışlardır. İlgili işletmenin web sitesinden elde ettikleri veriler üzerinde gerçekleştirmiş oldukları analizler neticesinde, işletmenin Entegre Raporlama ilkelerini çok iyi bir şekilde özümledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Chersan (2015) çalışmasında, Entegre Raporlama ile ilgili uluslararası boyutta en güncel çalışmaları ve uygulamaları belirlemeye ve işletmeler ta-

rafından hazırlanan Entegre Raporların içeriklerini analiz etmeye çalışmıştır. Dünya'nın farklı bölgelerinde faaliyet gösteren işletmelerin 2014 yılında yayınlamış oldukları yıllık raporlar üzerinde iki farklı veri tabanından elde edilen bilgilerin analizleri sonucunda, dünya genelinde Entegre Rapor sayısında bir artış olduğu, Entegre Rapor sayfa sayısında azalış olduğu ve sunulan bilgiler arasındaki bağlantı kalitesinin arttığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Lipunga (2015) çalışmasında, Malavi borsasına kayıtlı işletmelerin Entegre Raporlama uygulamalarının güncel durumunu ve Malavi'deki Entegre Raporlama çerçevesini değerlendirmeye çalışmıştır. Malavi borsasında yer alan 14 işletmenin, 2013 yılında yayınlamış oldukları yıllık raporlar üzerinde gerçekleştirmiş olduğu analizler neticesinde, Malavi'de Entegre Raporlama uygulayan herhangi bir işletme olmamasına rağmen işletmelerin raporlarında yer alan bilgilerin Entegre Raporlama uygulamasını gerçekleştirebileceklerini göstermektedir. Çalışmada ayrıca Malavi'deki işletmeleri, Entegre Raporlama konusunda teşvik edecek çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Gençoğlu ve Aytaç (2016) çalışmalarında, kurumsal sürdürülebilirlik ve Entegre Raporlama kavramları ile Türkiye'de faaliyet raporları ile ilgili düzenlemeler üzerinde durmuşlardır. Ayrıca BIST Sürdürülebilirlik Endeksi içerisinde yer alan işletmelerin 2009-2015 yılları arasındaki yıllık faaliyet raporları incelenerek ilgili işletmelerin çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik uygulamaları analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, endeks içerisinde yer alan işletmelerin yıllık faaliyet raporları içerisinde sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili bilgilerin yıllara göre artış gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Perego vd. (2016) çalışmalarında, akademik literatürde geniş bir şekilde yer alan Entegre Raporlama bilgilerini özetlemeye ve yöneticilerin Entegre Raporlama ile ilgili algılarını belirleyebilmek için 3 uzmanla dünya genelindeki Entegre Raporlama uygulamaları ile ilgili yüz yüze görüşmeleri sonucu elde ettikleri bilgileri özetlemeye çalışmışlardır. Yüz yüze görüşme gerçekleştirilen uzmanlar, birçok işletmenin Entegre Raporlama'nın oluşturacağı işletme değeri üzerinde zayıf bir bilgi ve anlayışa sahip olduğu, işletmelerin Entegre Raporlama'nın yararlarından çok maliyetlerine odaklandıkları sonuçlarına ulaşmışlardır.

Kaya vd. (2016) çalışmalarında, 2014 yılında dünyanın çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteren 13 farklı işletmenin Entegre Raporlama ismiyle yayınlamış olduğu raporları içerik ve kapsam açısından analiz etmişlerdir. Gerçekleştirmiş oldukları analiz neticesinde, Entegre Raporlama ile ilgili standart bir

format olmadığından dolayı işletmelerin hazırlamış oldukları raporların birbirinden farklı olduğu ve bu durumun karşılaştırma ve denetimi zorlaştırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Ott (2016) çalışmasında, Entegre Raporlama ile ilgili gelişmelere yatırımcıların tepkisini belirlemeye çalışmıştır. 2009-2014 yılları arasında Avrupa'daki bütün halka açık işletmelerin verileri kullanılarak gerçekleştirilen analizler sonucunda, yatırımcıların geliştirilmiş finansal olmayan raporlardan fayda elde etmeyi bekledikleri sonucuna ulaşmıştır.

Stacchezzini vd. (2016) çalışmalarında, Entegre Raporlama uygulamalarında yönetsel manipölasyonları belirlemeye çalışmışlardır. 30 Nisan 2014 tarihinden önce IIRC'nin resmi web sitesindeki 54 işletmenin Entegre Raporlarında yer alan sürdürülebilir değer yaratma süreci bölümleri analiz edilmiştir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda, sürdürülebilirlik faaliyetleri sonucunda zayıf başarı elde eden işletme yöneticilerinin, bu bilgileri Entegre Raporlarda göstermeyerek manipölasyon gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Kurumsal sürdürülebilirliği artırmak için Entegre Raporlaması uygulamalarına gerek olmadığı ulaşılan sonuçlardan bir diğeridir.

## **5. ENTEGRE RAPORLAMA UYGULAMALARININ DURUM TESPİTİ-BİST ÖRNEĞİ**

### **5.1. Amacı**

Bu çalışmanın amacı, Sürdürülebilirlik Raporları'ndan Entegre Raporlamaya evrilme sürecinde, BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan işletmeler açısından Entegre Raporlama uygulamalarının durum tespitini gerçekleştirebilmektir.

BIST Sürdürülebilirlik Endeksi, geleneksel finansal analizlere sürdürülebilirlik kriterlerinin entegre edilmesiyle işletmelerin yönetim kalitesi ve gelecek performans potansiyellerinin daha doğru değerlendirilebilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Küresel ölçekte uygulanan ilk Sürdürülebilirlik Endeksi, Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi'dir (DJSI). 1999 yılında faaliyete başlayan DJSI, Dünya çapında önde gelen işletmelerin yönetim kaliteleri ve potansiyel gelecek performanslarını, geleneksel finansal analizlere sürdürülebilirlik kriterini de entegre ederek değerlendirmektedir.

Türkiye'de de işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetsel konulardaki uygulamalarını teşvik etmek amacıyla yerel ve uluslararası ilgili kuruluşlar-

la iş birliği yapmak ve Sürdürülebilirlik Endeksi'nin bu alandaki çalışmalara önemli bir katkı sağlamak amacıyla Borsa İstanbul ile Ethical Investment Research Services Limited (EIRIS) arasında BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nin hesaplanması amacıyla bir iş birliği anlaşması 2013 yılı Ekim ayında imzalanmıştır. BIST Sürdürülebilirlik Endeksi, işletmelere kurumsal sürdürülebilirlik performanslarını yerel ve küresel anlamda karşılaştırma imkânı vermektedir. Endeks ile işletmelere bir performans değerlendirme aracı sunulmakta ve kurumsal şeffaflık, hesap verebilirlik ve sürdürülebilirlik konularına ilişkin risk yönetim becerilerini geliştirme imkânı sağlanmaktadır. Bu da işletmeler için bir rekabet fırsatı yaratmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda endekse alınan işletmelerin kamuoyu ve yatırımcılar nezdinde bilinirlikleri ve itibarları artacak, daha çok yatırımcı tarafından tercih edilebilir olmaktadır.

## 5.2. Kapsamı

Araştırmanın kapsamını, Kasım 2015-Ekim 2016 dönemlerinde BIST Sürdürülebilirlik Endeksi içinde yer alan 29 adet işletme oluşturmaktadır. BIST Sürdürülebilirlik Endeksi, Borsa İstanbul'da işlem gören işletmeler içerisinde kurumsal sürdürülebilir performansı yüksek olan işletmelerle bir endeks oluşturmak ve Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren işletmelerin Sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili farkındalıklarını ve uygulamalarını artırmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu amaçla kurulan BIST Sürdürülebilirlik Endeksi, 04.11.2014 tarihinden itibaren Borsa İstanbul'da işlem görmeye başlamıştır. BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nin her yıl Ekim-Kasım dönemi olmak üzere bir endeks dönemi bulunmaktadır. Endeks kapsamı içerisine dahil edilecek veya endeks kapsamından çıkarılacak olan işletmelerin belirlenmesinde, BIST Sürdürülebilirlik Endeksi kapsamında oluşturulan "Endeks Seçim Kriterleri" uygulaması kullanılmaktadır (<http://www.borsaistanbul.com/endeksler/bist-pay-endeksleri/surdurulebilirlik-endeksi> Erişim Tarihi: 22.12.2016).

BIST Sürdürülebilirlik Endeksi içerisinde Kasım 2015-Ekim 2016 dönemlerinde yer alan işletmeler ve endeks içerisindeki ağırlıkları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

**Tablo 1.** BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde Yer Alan İşletmeler ve Endeks İçerisindeki Ağırlıkları

|    | Hisse Adı | İşletme Adı         | Ağırlık(%) |
|----|-----------|---------------------|------------|
| 1  | AEFES     | ANADOLU EFES        | 3.6459     |
| 2  | AKBNK     | AKBANK              | 13.0337    |
| 3  | AKSEN     | AKSA ENERJİ         | 0.2822     |
| 4  | ARCLK     | ARÇELİK             | 2.2471     |
| 5  | ASELS     | ASELSAN             | 0.8169     |
| 6  | BRISA     | BRİSA               | 0.2137     |
| 7  | COLA      | COCA COLA İÇECEK    | 1.9658     |
| 8  | DOAS      | DOĞUŞ OTOMOTİV      | 0.5073     |
| 9  | EREGL     | EREĞLİ DEMİR ÇELİK  | 5.8188     |
| 10 | FROTO     | FORD OTOSAN         | 1.8125     |
| 11 | GARAN     | GARANTİ BANKASI     | 12.7676    |
| 12 | ISCTR     | İŞ BANKASI (C)      | 5.812      |
| 13 | KCHOL     | KOÇ HOLDİNG         | 6.161      |
| 14 | MGROS     | MİGROS TİCARET      | 0.4867     |
| 15 | OTKAR     | OTOKAR              | 0.4237     |
| 16 | PETKM     | PETKİM              | 1.403      |
| 17 | SAFGY     | SAF GMYO            | 0.3071     |
| 18 | SAHOL     | SABANCI HOLDİNG     | 6.9551     |
| 19 | TAVHL     | TAV HAVALİMANLARI   | 2.7839     |
| 20 | TCELL     | TURKCELL            | 7.4726     |
| 21 | THYAO     | TÜRK HAVA YOLLARI   | 4.9702     |
| 22 | TOASO     | TOFAŞ OTO. FAB.     | 1.9326     |
| 23 | TSKB      | T.S.K.B.            | 0.8793     |
| 24 | TTKOM     | TÜRK TELEKOM        | 2.3943     |
| 25 | TUPRS     | TÜPRAŞ              | 7.9046     |
| 26 | ULKER     | ÜLKER BİSKÜVİ       | 2.1983     |
| 27 | VAKBN     | VAKIFLAR BANKASI    | 2.1752     |
| 28 | VESTL     | VESTEL              | 0.305      |
| 29 | YKBNK     | YAPI VE KREDİ BANK. | 2.3239     |

### 5.3. Metodolojisi

BIST Sürdürülebilirlik Endeksi içerisinde yer alan işletmelerin, Entegre Raporlama uygulamalarının durum tespiti amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, bilimsel çalışmaların veri kaynaklarından olan ve birincil veri toplama yöntemleri içerisinde yer alan “anket” çalışması gerçekleştirilmiştir (Altunışık vd. 2004: 63-68). Anket uygulaması içerisinde yer alan sorular, literatürde rastlanılan kaynaklar kullanılarak oluşturulmuştur. Anket soruları 5’li Likert tipi sorulardan oluşmaktadır. Anket sorularına ait 5’li Likert tipi sorulara katılımcılardan 1 “Kesinlikle Katılmıyorum”, 2 “Katılmıyorum”, 3 “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum”, 4 “Katılıyorum”, 5 “Kesinlikle Katılıyorum” şeklindeki düzeylerden birine göre cevaplandırmaları istenmiştir. BIST Sürdürülebilirlik Endeksi içerisinde Kasım 2015-Ekim 2016 dönemleri içerisinde yer alan 29 adet işletmenin üst düzey yöneticilerine, Google anket uygulaması ile hazırlanan anket formu mail yoluyla gönderilmiştir. İlgili işletmelerin üst düzey yöneticilerinin mail adreslerine, <https://www.kap.org.tr/tr/> internet adresinden ve ilgili işletmelerin internet sitelerinden ulaşılmıştır. Üst düzey yöneticilerin anket formu içerisinde yer alan sorulara vermiş oldukları cevapların analizleri, MS Excell 2010 ve IBM SPSS Statistics 23 programları ile gerçekleştirilmiştir.

### 5.4. Bulgular

BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde Kasım 2015-Ekim 2016 dönemleri içerisinde yer alan 29 adet işletmenin üst düzey yöneticileri ile gerçekleştirilen anket uygulamasında yer alan sorular ve anket sorularını cevaplandıran 23 işletmenin üst düzey yöneticilerin anket sorularına vermiş oldukları yanıtların MS Excell 2010 ve IBM SPSS Statistics 23 programları ile gerçekleştirilen analizler sonucu elde edilen verileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

**Tablo 2: Anket Soruları ve Anket Sorularına Verilen Cevaplar**

| Soru No. | Soru İfadeleri                                                                                                                                                                         | Verilen Yanıtların Ortalamaları |
|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|
| 1        | Entegre Raporlama Sürdürülebilir Kalkınma için önemli bir uygulamadır.                                                                                                                 | 4,1739                          |
| 2        | Entegre Raporlama BIST 30 Sürdürülebilirlik Endeksi'ne dahil olabilmek için önemli bir araçtır.                                                                                        | 3,3043                          |
| 3        | Entegre Raporlama yatırımcıların dikkatlerini çekebilmek için önemli bir araçtır.                                                                                                      | 4,3043                          |
| 4        | Entegre Raporlama rekabet avantajı için önemli bir araçtır.                                                                                                                            | 4,0870                          |
| 5        | Entegre Raporlama değer yaratmak için önemli bir araçtır.                                                                                                                              | 4,0870                          |
| 6        | Entegre Raporlama gerçekleştirmek istiyoruz; fakat nereden başlayacağımızı bilmiyoruz.                                                                                                 | 3,1739                          |
| 7        | Entegre Raporlama gerçekleştirmek istiyoruz; fakat nasıl gerçekleştireceğimizi bilmiyoruz.                                                                                             | 3,1739                          |
| 8        | Sürdürülebilirlik Raporu hazırladığımız için Entegre Raporlamasına gerek duymuyoruz.                                                                                                   | 3,2174                          |
| 9        | Entegre Raporlama ile ilgili Dünya'daki gelişmeleri takip ediyoruz.                                                                                                                    | 3,6522                          |
| 10       | Dünya'daki Entegre Raporlaması yapan kurum sayısındaki artışın farkındayız.                                                                                                            | 3,8696                          |
| 11       | Entegre Raporlaması için geç kaldığımızı düşünüyoruz.                                                                                                                                  | 2,3913                          |
| 12       | Entegre Raporlama'nın kurum içi ve dışı sağlayacağı faydalar hakkında bilgi sahibiyiz.                                                                                                 | 3,5652                          |
| 13       | Entegre Raporlama yasal bir zorunluluk haline getirilmelidir.                                                                                                                          | 3,2174                          |
| 14       | Entegre Raporlama, finansal ve sürdürülebilirlik raporlarının tek bir belgede toplandığı rapordur.                                                                                     | 3,3913                          |
| 15       | Entegre Raporlama, finansal ve sürdürülebilirlik raporlarında yer alan bilgilerin birlikte değerlendirilmesi ve yorumlanması sonucu elde edilen öz bilginin yer aldığı rapordur.       | 3,7391                          |
| 16       | Sürdürülebilirlik raporlarının daha çok geleceğe yönelik öngöründe bulunması ve yeterli ölçüde finansal tablo verileri içermemesi eksikliğini Entegre Raporlama giderebilir.           | 3,5211                          |
| 17       | Entegre Raporlama, bilgi kullanıcılarının kararlarına yön verecek olan finansal ve finansal olmayan bilgileri ayrı raporlarda değil de tek bir rapordan elde etmelerini sağlayacaktır. | 4,0000                          |
| 18       | Türkiye'de Entegre Raporlama uygulayan ilk kurum olmak istiyoruz.                                                                                                                      | 2,9565                          |
| 19       | Entegre Raporlama gerçekleştirebilmemiz için yasal bir zorunluluk bulunmalıdır.                                                                                                        | 3,0870                          |
| 20       | Türkiye'de Entegre Raporlama ile ilgili eğitimlere (seminerlere) ihtiyaç vardır.                                                                                                       | 4,3913                          |
| 21       | Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC)'nin yayımlamış olduğu Entegre Raporlama Kılavuzu, Entegre Raporlama uygulamalarını gerçekleştirebilmek için yeterlidir.                  | 2,8696                          |

|    |                                                                                                     |        |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| 22 | Kurumumuz Entegre Raporlama ile ilgili yeterli bilgiye sahip değildir.                              | 3,2174 |
| 23 | Raporlama sayısındaki artışın ortaya çıkarmış olduğu karmaşıklığı Entegre Raporlama engelleyebilir. | 3,6087 |
| 24 | Türkiye’de Entegre Raporlama ile ilgili çalışmalar yeterli değildir.                                | 3,9565 |
| 25 | Türkiye’de Entegre Raporlama gerçekleştirilmez.                                                     | 2,0000 |

Tablo 2’de yer alan 1, 2, 3, 4, 5, 12, 16, 17 ve 23. sorulara verilen yanıtların ortalamalarına bakıldığında, BIST Sürdürülebilirlik Endeksi içerisinde yer alan işletmelerin, Entegre Raporlama uygulamasının kendileri için bir takım faydalar sağlayacağını açıkça belirttikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi tarafından Dünya’daki bütün işletmelerin Entegre Rapor hazırlayabilmeleri için sunmuş olduğu Entegre Raporlama Kılavuzu’nun 2013 yılında yayınlandığı göz önüne alındığında, Entegre Raporlama’nın kendileri için sağlayacağı faydaların farkında olan ve 9 ile 10. sorulara verdikleri yanıtların ortalamalarından Dünya’daki Entegre Raporlama uygulamalarını takip ettikleri açıkça anlaşılan BIST Sürdürülebilirlik Endeksi içerisinde yer alan işletmelerin günümüze kadar Entegre Rapor uygulamasını gerçekleştirmemeleri ve ayrıca 18. Soruya verdikleri yanıtların ortalamasına bakıldığında Entegre Raporlama uygulaması gerçekleştiren ilk işletme olarak rakiplerinden bir adım önde olmayı istememeleri, akıllarda bir takım soru işaretlerinin oluşmasına neden olmaktadır.

Oluşan soru işaretlerinin giderilebilmesi için, endeks içerisinde yer alan işletmelerin diğer anket sorularına vermiş oldukları yanıtlar analiz edilmiştir. Tablo 2’de yer alan 6, 7 ve 22. sorulara verilen yanıtların ortalamalarından, endeks içerisinde yer alan işletmelerin Entegre Raporlama ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıklarını belirttikleri anlaşılmaktadır. Anket soruları içerisinde yer alan ve endeks içerisindeki işletmelerin Entegre Raporlama ile ilgili bilgi düzeylerini belirlemek için oluşturulan 14 ile 15. sorulara verilen cevapların ortalamalarına bakıldığında, doğru bir ifade olan 15. soruya verilen cevapların ortalamaları işletmelerin Entegre Raporlama ile ilgili bir takım bilgilere sahip olduklarını, yanlış bir ifade olan 14. soruya verilen cevapların ortalamaları ise işletmelerin Entegre Raporlama ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları sonuçlarını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Endeks içerisinde yer alan işletmelerin ilgili anketin 21. sorusuna verdikleri yanıtların ortalamasından, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi’nin

sunmuş olduğu Entegre Raporlama Kılavuzu'nun Entegre Raporlama hazırlanmasındaki işlevselliği ile ilgili işletmelerin kararsızlık yaşadığı anlaşılmaktadır. Anket içerisinde yer alan 20 ile 24. sorulara verilen yanıtların ortalamalarına bakıldığında, BIST Sürdürülebilirlik Endeksi içerisinde yer alan işletmeler, Türkiye'de Entegre Raporlama ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların ve eğitimlerin yetersiz olduklarını düşünmektedirler. Türkiye'de Entegre Raporlama ile ilgili eğitimlerin ve çalışmaların artması işletmelerin Entegre Raporlama Kılavuzu'nun işlevselliği ile ilgili kararsızlıklarını ortadan kaldıracığı tarafımızca düşünülmektedir.

Endeks içerisinde yer alan işletmelerin anketin 8, 11, 13, 19 ve 25. sorularına verdikleri yanıtların ortalamalarına bakıldığında, Türkiye'de Entegre Raporlaması gerçekleştirilebileceğini ve Entegre Raporlaması için geç kalınmadığını; fakat Entegre Raporlaması'nın gerçekleştirilmesi için birtakım yasal uygulamaların bulunması gerektiği açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

## 6. SONUÇ

Çalışmada, Borsa İstanbul'da işlem gören BIST Sürdürülebilirlik Endeksi içerisinde Kasım 2015-Ekim 2016 dönemleri arasında yer alan işletmelerin Entegre Raporlama uygulaması ile ilgili durumlarının tespiti anket uygulaması ile gerçekleştirilmiştir. Endeks içerisinde yer alan işletmelerin anket sorularına vermiş oldukları yanıtların analiz edilmesi sonucunda elde edilen bilgilere göre, işletmelerin Entegre Raporlama ile ilgili Dünya genelinde gerçekleştirilen gelişmeleri takip ettikleri ve Entegre Raporlaması uygulamasının kendileri için sağlayacağı faydaların farkında oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi tarafından yayımlanan Entegre Raporlama Kılavuzu'nun endeks içerisinde bulunan işletmelerin kendi başlarına Entegre Raporlama hazırlayabilmeleri için yeterli olmadığı, Entegre Raporlama ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmayan endeks dahilindeki işletmelerin Entegre Rapor hazırlayabilmeleri için öncelikle Entegre Raporlama ile ilgili çalışmaların ve eğitimlerin artırılması gerektiği ve ayrıca Entegre Raporlama ile ilgili yasal bir zeminin oluşturulup akabinde Entegre Raporlaması uygulamalarının işletmeler için zorunlu bir uygulama haline getirilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bundan sonraki çalışmalar Entegre Raporlaması ile ilgili Türkiye'de gerçekleştirilmesi gerekli olan eğitimler ve yasal düzenlemeler üzerine gerçekleştirilebilir. Literatürde tam anlamıyla

Entegre Raporlama konusunda Türkiye’de yer alan işletmeler ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmadığından, bu çalışmanın literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

### KAYNAKÇA

Abeysekera, I. (2013). “A Template for Integrated Reporting.” **Journal of Intellectual Capital**. 14: 2 (2013) : 227-245.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2004). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı**. Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Aras, G., Sarioğlu, G. U. (2015). **Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama**. [y.y.] : TUSİAD

Balashova, N. N., Silerova, E., Melikhov, V. A. (2015). “Developing the Meto-  
dology to Form Integrated Reporting of Agroholdings in the Russian Federation”.  
**Agris on-line Papers in Economics and Informatics**. 3:4 (2015): 19-29.

Bernardi, C., Stark, A.W. (2015). **Environmental, Social and Governance Disclosure, Integrated Reporting, and the Accuracy of Analyst Forecast**.

Chersan, I. C. (2015). “Study on Practices and Tendencies in Integrated Reporting.” **Audit Financiar**. 13: 9 (2015): 91-101.

Churet, C., RobecoSAM, Eccles, R. G. (2013). “Integrated Reporting, Quality of Management, and Financial Performance”. **Journal of Applied Corporate Finance**. 26: 1 (2013): 8-16.

Dumitru, M., Jinga, G. (2015). “Integrated Reporting Practice for Sustainable Business: A Case Study.” **Audit Financiar**. 13: 7 (2015): 117-125.

Eccles, R. G., Saltzman, D. (2011). “Achieving Sustainability Through Integrated Reporting”. **Stanford Social Innovation Review**. 9:3 (2011) : 55-61.

Ertürk, H. (2009). Çevre Bilimleri. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Gençoğlu, Ü. G., Aytaç, A. (2016). “Kurumsal Sürdürülebilirlik Açısından Entegre Raporlamanın Önemi ve BIST Uygulamaları”. **Muhasebe ve Finansman Dergisi**. 72:4 (2016): 51-66.

Görmez, K. (2010). Çevre Sorunları. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Havlova, K. (2015). “What Integrated Reporting Changed: The Case Study of Early Adopters.” **Procedia Economics and Finance**. 34 : 31 (2015): 231-237.

<http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf> (Erişim Tarihi: 27.10.2016).

<http://www.borsaistanbul.com/endeksler/bist-pay-endeksleri/surdurulebilirlik-endeksi> (Erişim Tarihi: 22.12.2016)

<http://www.world-exchanges.org/home/index.php/statistics/monthly-reports> (Erişim Tarihi: 26.10.2016).

<https://www.kap.org.tr/tr/> (Erişim Tarihi: 20.10.2016).

<http://www.entegreraporlamatr.org/tr/> (Erişim Tarihi: 20.02.2017)

<http://argudenacademy.org/> (Erişim Tarihi: 20.02.2017)

IIRC. (2011). Towards Integrated Reporting. Communicating Value in the 21st Century. International Integrated Reporting Council, İngiltere.

IIRC. (2013). The International Integrated Reporting Framework. International Integrated Reporting Council, İngiltere.

Kaya, C. T., Türegün, N. (2014). "Integrated Reporting for Turkish Small and Medium-Sized Enterprises." **International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences**. 4(1): 358-364.

Kaya, H. P. (2015). Entegre Raporlama Sisteminin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Firmalara Sağlayacağı Faydalar. **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**. 45:6 (2015): 113-130.

Kaya, U., Aygün, D., Yazan, Ö. (2016). "Yeni Bir Kurumsal Raporlama Yaklaşımı Olarak Entegre Raporlama ve Dünyadaki Uygulama Örnekleri Üzerine Bir Araştırma". **KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi**. 6:11 (2016) : 85-101

Keleş, R., Hamamcı, C., Çoban, A. (2009). Çevre Politikası. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

Krzus, M. P. (2011). Integrated Reporting: If Not Now, When? IRZ : Zeitschrift für internationale Rechnungslegung-München. 6:6 (2011): 271-276.

Lipunga, A. M. (2015). "Integrated Reporting in Developing Countries: Evidence from Malawi." **Journal of Management Research**. 7:3 (2015) : 130-156.

Morros, J. (2016). "The Integrated Reporting: A Presentation of the Current State of Art and Aspects of Integrated Reporting that Need Further Development". **Intangible Capital**. 12: 1 (2016): 336-356.

Ott, C. (2016). Investors' Perceptions of Integrated Reporting.

Perego, P., Kennedy, S., Whiteman, G. (2016). "A Lot of Icing but Little Cake? Taking Integrated Reporting Forward." **Journal of Cleaner Production**. 136:6 (2016) : 53-64.

Singh, J., Wei, S. S., Kaur, K. (2012). Integrated Reporting-A Comparison Between Developed and Developing Countries. **South East Asian Journal of Contemporary Business, Economics and Law**. 1 : 21 (2012): 81-84.

Stacchezzini, R., Melloni, G., Lai, A. (2016). “Sustainability Management and Reporting: the Role of Integrated Reporting for Communicating Corporate Sustainability Management.” **Journal of Cleaner Production**. 136(2016) : 102-110.

Sulkowski, A., Waddock, S. (2013). “Beyond Sustainability Reporting: Integrated Reporting is Practiced, Required and More Would be Better.” **University of St. Thomas Law Journal**. 10:4 (2013): 1059-1085.

Topcu, M. K., Korkmaz, G. (2015). “Entegre Raporlama: Kavramsal Bir İnceleme”. **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. 30: 1 (2015): 1-22.

Tuna, M. (2006). **Türkiye’de Çevrecilik. Türkiye’de Çevreye İlişkin Toplumsal Eğilimler**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Turturea, M. (2015). “Integrated Reporting Into Practice—A Ten Year Experience.” **SEA-Practical Application of Science**. 3:1 (2015): 565-571.